

UDDANNELSE 16. april 2022

ANALYSE

Udarbejdet af

Emilie Damm Klarskov

Analysechef

Unge uden uddannelse har flere problemer end manglende uddannelse og beskæftigelse

Trods mange års fokus på at få flere unge til at tage en uddannelse, er der stadig for mange unge, der ikke får en ungdomsuddannelse. I denne analyse har vi kortlagt en enkelt ungdomsårgang – nemlig gruppen af 25-årige uden en ungdomsuddannelse ved hjælp af en klyngeanalyse. Analysen peger på mangeartede udfordringer for gruppen og viser, at mange har en rygsæk fuld af udfordringer ud over manglende uddannelse og lav beskæftigelse.

Kontakt

Analysechef

Emilie Damm Klarskov

📞 27 35 85 95

✉️ ead@ae.dk

Kommunikationschef

Jesper Kirkbak

📞 50 73 71 34

✉️ jk@ae.dk

Hovedkonklusioner

- Analysen viser, at der er to store grupper af primært mænd uden uddannelse, hvor en relativt pæn andel er i beskæftigelse. De to grupper adskiller sig dog fra hinanden ved, at den ene udgøres af personer fra en objektivt set relativt stærk baggrund, mens den anden gruppe er markant overrepræsenteret i kriminalitetsstatistikken og har en svag faglig baggrund.
- Derudover er der en gruppe af mænd med relativ stærk familiebaggrund, men som er udfordret af psykiske diagnoser og har begået kriminalitet. Indvandrere er overrepræsenteret i denne gruppe.
- Unge mødre er ligeledes overrepræsenterede i gruppen af 25-årige uden uddannelse. De fordeler sig i to klynger, hvoraf den ene har dårligt fysisk helbred, mens den anden har dårligt psykisk helbred. Den sidste gruppe har ofte været anbragt i løbet af barndommen og har begået kriminalitet.
- Analysen peger på, at der skal målrettede indsatser til for at få flere unge til at tage en uddannelse. Mens nogle af de unges primære problem er manglende uddannelse, har andre dybereliggende udfordringer, som der formentlig skal tages hånd om, før uddannelse kan blive en realitet.

Unge uden uddannelse har vidt forskellige udfordringer

Trods flere års politisk fokus får alt for mange unge ikke en uddannelse. I denne analyse undersøger vi, hvad der karakteriserer gruppen af 25-årige, som ikke har gennemført en ungdomsuddannelse. Altså en enkelt årgang. Dette skal have i baghovedet, når man ser på størrelsesordenen af tallene nedenfor. Havde analysen set på f.eks. de 18-29-årige, ville tallene have været langt større.

I 2018 var der 16.500 25-årige, som ikke havde gennemført en ungdomsuddannelse. Det svarer til 21 pct. af årgangen.

Samlet set slår gruppen negativt ud på en række statistikker, såsom beskæftigelsesgrad, kriminalitet og både fysisk og psykisk helbred. Samtidig er gruppen overrepræsenteret blandt 25-årige, der har været anbragt i løbet af barndommen, ligesom deres forældres arbejdsmarkedstilknytning og uddannelsesniveau er lavere end det generelle billede.

Denne analyse viser dog, at 25-årige uden uddannelse langt fra altid kæmper med alle disse udfordringer samtidig.

Ved hjælp af en klyngeanalyse viser analysen, hvilke mønstre der kendetegner forskellige undergrupper blandt de unge uden uddannelse. Klyngeanalyser er nærmere beskrevet i Boks 1.

De indledende analyser viser, at gruppen af unge uden uddannelse bør inddeles i 11 klynger – eller arketyper. 2 af de 11 klynger udgøres dog af så få personer, at vi ikke vil forholde os til dem i analysen. De øvrige 9 arketyper beskrives i det følgende.

Boks 1: Hvad er en klyngeanalyse?

En klyngeanalyse er en statistisk metode, der kan bruges til at gruppere observationer på baggrund af registerdata. Ved anvendelse af metoden sker der en mekanisk inddeling af observationerne (personer) ud fra, hvilke ligheder og forskelle personerne har med hinanden, og hver enkelt person bliver således placeret i klynge med dem, som de er "tættest på" ud fra de valgte variable. Metoden anvendes her til at få et mere nuanceret billede af personer på kanten af arbejdsmarkedet, end hvis man ser på hver enkelt variabel for sig. I en analyse af de gennemsnitlige værdier af hver enkelt variabel, kan vigtige informationer gå tabt, hvilket er en fordel ved at bruge en multivariat analyse som f.eks. en klyngeanalyse.

I denne analyse har det givet bedst mening at inddele personerne i seks klynger. Hver person kan kun indgå i én klynge.

Det betyder, at ikke alle personer, der umiddelbart passer med en gruppes karakteristika, nødvendigvis er placeret i denne klynge. Eksempelvis vil ikke alle indvandrerkvinder været placeret i Klynge 3, da de kan have andre personlige karakteristika, som gør, at de har mere til fælles med personerne i Klynge 5. Personerne er således grupperet med dem, der "ligner mest" på tværs af alle karakteristika. Et andet eksempel er, at selv om Klynge 2 typisk består af yngre mænd med etnisk dansk baggrund, vil der også kunne indgå personer i klyngen, der er kvinder, lidt ældre eller har indvandrerbaggrund. De er så blot grupperet med de yngre danske mænd i Klynge 2, fordi deres helbreds-karakteristika eller kriminalitetshistorik minder mest om hinandens.

Klynger

Klynge 1: De objektivt stærke

Denne gruppe er med 5.600 personer den største klynge. Den udgøres af personer med dansk oprindelse og stærk social baggrund målt på forældrenes beskæftigelse og uddannelse. Deres familiebaggrund ligner i høj grad familiebaggrunden for 25-årige generelt, dog har flere personer faglærte forældre og lidt færre har forældre med videregående uddannelser. De har lidt oftere fået børn, har lidt flere psykiske diagnoser, men er generelt den objektivt set stærkeste gruppe blandt unge uden uddannelse. Det afspejler sig også i deres beskæftigelsesfrekvens på 62 pct., som er noget højere end blandt alle 25-årige uden uddannelse, hvor den ligger på 45 pct. Blandt 25-årige med mindst en ungdomsuddannelse er den dog på 73 pct., så gruppen har en svagere arbejdsmarkedstilknytning end andre.

Klynge 2: Beskæftigede, fagligt svage mænd med svær familiemæssig baggrund

Der er godt 3.100 personer i denne klynge, og knap halvdelen har indvandrerbaggrund. Ca. to ud af tre er i beskæftigelse, hvilket er højt sammenlignet med andre 25-årige uden uddannelse, men stadig lavere end unge med en uddannelse. Omkring hver fjerde har været anbragt i løbet af barndommen, og gruppen er overrepræsenteret i kriminalitetsstatistikken i og med, at 39 pct. har en strafferetslig dom. Andelen, som har bestået grundskolens afgangsprøve, er relativt lav, og gruppen har en svag familiemæssig baggrund, hvad angår forældrenes uddannelsesniveau og arbejdsmarkedstilknytning. De sidste ting bør dog fortolkes med varsomhed, som følge af, at indvandrerne kan være indvandret senere i livet, således at der ikke foreligger oplysninger om deres barndom i registrene.

Klynge 3: Indvandrerkvinder med svag beskæftigelse

Denne gruppe udgøres af 2.500 personer, hvoraf 95 pct. er indvandrere og to ud af tre er kvinder. Gruppen har en meget lav beskæftigelsesfrekvens på 19 pct. Eftersom gruppen stort set kun udgøres af indvandrere, er oplysninger om deres barndom og familiemæssige baggrund mangelfulde.

Klynge 4: Mænd med stærkt socialt ophav, psykiske diagnoser og kriminel løbebane

Denne klynge udgøres af 1.800 personer, hvoraf størstedelen er mænd med dansk ophav. Mange har psykiske diagnoser, og 40 pct. af gruppen har en dom inden for straffeloven. Blot 14 pct. af gruppen er i beskæftigelse. Gruppen er opvokset i relativt ressourcestærke hjem målt på uddannelse og beskæftigelse for forældrene. Denne klynge er den, hvor flest har opnået karakteren 02 i dansk og matematik ved grundskolens afgangsprøve.

Klynge 5: Efterkommere med kriminel løbebane og svær familiemæssig baggrund

De godt 1.100 personer i denne klynge er karakteriseret ved at være efterkommere og have forældre med mindre uddannelse og lavere beskæftigelsesgrad end andre. Udover at færre end generelt har bestået grundskolens afgangsprøve, halter gruppen ikke efter på nogen af de inkluderede variable ift. de øvrige klynger – men gør det selvfølgelig i forhold til unge, som har fået en uddannelse.

Klynge 6: Tidligere anbragte unge mødre med psykiske diagnoser og høj kriminalitet

Gruppen på knap 900 personer består primært af danske kvinder, hvor hver tredje har mindst ét barn. Næsten alle har været anbragt i løbet af barndommen. Kvinderne har mange psykiske diagnoser og er overrepræsenteret i kriminalitetsstatistikkerne. Kun knap hver femte i denne klynge er i beskæftigelse.

Klynge 7: Unge mødre med fysiske diagnoser

Denne gruppe på ca. 600 personer er domineret af kvinder, som udgør 67 pct. af klyngen. 42 pct. af dem har børn, og gruppen har langt dårligere fysisk helbred end både andre 25-årige uden uddannelse og 25-årige generelt. Blot ca. hver tredje er i beskæftigelse.

Klynge 8: Efterkommere fra specialskoler

Klyngen udgøres af 450 personer, som har gået på specialskole i løbet af barndommen. 60 pct. af gruppen er i beskæftigelse, hvilket er blandt de højeste andele i gruppen af 25-årige uden en ungdomsuddannelse. Knap hver tredje har en strafferetslig dom.

Klynge 9: Danske mænd med specialskolebaggrund og psykiske diagnoser

Klyngen ligner på mange områder Klynge 4, men har en svagere social baggrund. Denne relativt lille klynge udgøres af godt 200 personer, som primært er danske mænd, der har gået på specialskole og har langt flere psykiske diagnoser end andre. Hver tredje har været anbragt som barn, og kun godt hver fjerde har opnået karakteren 02 i dansk og matematik ved grundskolens afgangsprøve. Gruppens beskæftigelsesfrekvens er kun 14 pct.

Beskrivende karakteristika i klynger

	Klynge 1	Klynge 2	Klynge 3	Klynge 4
Antal personer (1.000)	5,6	3,2	2,6	1,8
<i>Andel (pct.)</i>				
Mænd	55,0	86,0	33,0	67,0
Indvandrere	2,0	46,0	95,0	1,0
Efterkommere	0,0	0,0	0,0	0,0
Anbragt som barn	1,0	24,0	-	2,0
Opnået karakteren 02 i både dansk og matematik ved grundskolens afgangsprøve	63,0	9,0	-	52,0
Specialskole	0,0	0,0	-	0,0
Beskæftigelse som 25-årig	62,0	64,0	19,0	14,0
Fars beskæftigelsesgrad	65,0	6,0	-	56,0
Mors beskæftigelsesgrad	76,0	13,0	-	78,0
Forældre med erhvervsuddannelse	56,0	19,0	-	40,0
Forælder med videregående uddannelse	25,0	7,0	-	43,0
Har selv børn	22,0	8,0	15,0	4,0
Strafferetslig dom	16,0	39,0	1,0	41,0
<i>Gennemsnitligt antal diagnose</i>				
Antal fysiske diagnoser	0,3	0,5	0,1	0,4
Antal psykiske diagnoser	0,3	0,3	0,1	2,8

Beskrivende karakteristika i klynger

	Klynge 5	Klynge 6	Klynge 7	Klynge 8	Klynge 9
Antal personer (1.000)	1,1	0,8	0,6	0,4	0,2
Andel (pct.)					
Mænd	64,0	34,0	33,0	73,0	65,0
Indvandrere	0,0	4,0	8,0	5,0	1,0
Efterkommere	100,0	0,0	2,0	17,0	0,0
Anbragt som barn	8,0	98,0	10,0	15,0	33,0
Opnået karakteren 02 i både dansk og matematik ved grundskolens afgangsprøve	35,0	17,0	40,0	29,0	28,0
Specialskole	0,0	0,0	0,0	100,0	100,0
Beskæftigelse som 25-årig	48,0	17,0	36,0	60,0	14,0
Fars beskæftigelsesgrad	32,0	27,0	55,0	46,0	61,0
Mors beskæftigelsesgrad	31,0	38,0	65,0	62,0	68,0
Forældre med erhvervsuddannelse	26,0	41,0	58,0	43,0	52,0
Forælder med videregående uddannelse	23,0	19,0	13,0	24,0	26,0
Har selv børn	20,0	31,0	42,0	14,0	9,0
Strafferetslig dom	43,0	39,0	25,0	31,0	41,0
Gennemsnitligt antal diagnose					
Antal fysiske diagnoser	0,4	0,4	2,7	0,4	0,3

Beskrivende karakteristika i klynger

	25-årige uden ungdomsudd.	25-årige med ungdomsudd.
Antal personer (1.000)	16,5	63,4
<i>Andel (pct.)</i>		
Mænd	58,0	49,0
Indvandrere	25,0	14,0
Efterkommere	8,0	5,0
Anbragt som barn	12,0	2,0
Opnået karakteren 02 i både dansk og matematik ved grundskolens afgangsprøve	35,0	79,0
Specialscole	4,0	1,0
Beskæftigelse som 25-årig	45,0	73,0
Fars beskæftigelsesgrad	37,0	63,0
Mors beskæftigelsesgrad	46,0	72,0
Forældre med erhvervsuddannelse	35,0	38,0
Forælder med videregående uddannelse	19,0	40,0
Har selv børn	17,0	11,0
Strafferetslig dom	25,0	6,0
<i>Gennemsnitligt antal diagnose</i>		
Antal fysiske diagnoser	0,4	0,3
Antal psykiske diagnoser	0,7	0,2

Anm.: 2018. Se Boks 2 for data mv.

Tabel: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd • Kilde: AE på baggrund af Lovmodellens datagrundlag.

Klynger med lavest beskæftigelse karakteriseret ved andre sociale udfordringer

Beskrivelsen af de ni klynger viser, at de 25-årige uden en ungdomsuddannelse er en blandet gruppe med mangeartede udfordringer. Nogle klynger har en relativt høj beskæftigelsesgrad, mens andre i langt mindre grad er i beskæftigelse. Overordnet gælder det, at de klynger med lavest beskæftigelse også er karakteriseret ved andre sociale udfordringer såsom en svær familiemæssig baggrund eller et dårligt fysisk eller psykisk helbred.

Analysen peger dermed også på, at mens manglende uddannelse for nogle af klyngerne måske er den primære årsag til den lave beskæftigelsesgrad, er der andre grupper, som f.eks. grundet deres svære familiemæssige baggrund, dårlige helbred, kriminel løbebane eller børn har andre udfordringer, som spiller ind på både chancen for at gennemføre en uddannelse og på beskæftigelsesmulighederne. Det er en vigtig pointe, når man f.eks. vil indføre reformer med det mål at få flere unge til at tage en uddannelse.

AE har tidligere vist, at otte ud af ti 25-årige uden en ungdomsuddannelse har forsøgt at tage en uddannelse, men er faldet fra. Skal det lykkes, må der særlige indsatser til, og disse indsatser kan med fordel tage udgangspunkt i nogle af de mønstre, som kortlægges i denne analyse.

Boks 2: Valg af variable i klyngeanalyse

De valgte variable har indflydelse på, hvilke klynger der dannes i en klyngeanalyse. Derfor bygger valget af variable på tilgængelig litteratur jf. Boks 1 i denne analyse: [Psykisk sygdom og dårlige karakterer spænder ben for unges uddannelse](#) | [Arbejderbevægelsens Erhvervsråd \(ae.dk\)](#)

Køn og herkomst: Disse oplysninger kommer fra Danmarks Statistiks befolkningsregister. Herkomst er inkluderet som en dummy for, om man er indvandret til Danmark eller ej. Resultater er robuste over for forskellige definitioner og kategorier af herkomst. Alder er opgjort ultimo året. Personer mellem 25 og 54 år er inkluderet i analysen.

Forældres uddannelse: Forældres uddannelse er opgjort som højst fuldførte uddannelse pr. 1. oktober det år, hvor den unge var 15 år. Forældres uddannelse er opgjort som den højest fuldførte uddannelse på tværs af forældrene. I klyngeanalysen er uddannelse inkluderet som to dummyvariable for hhv. faglærte og personer med videregående uddannelser. Resultater er robuste over for dette valg. Denne oplysning er mangelfuld for indvandrere, som er indvandret senere end ved 15 år, eller hvis forældre ikke er i Danmark.

Forældres beskæftigelse: Forældres beskæftigelse er opgjort ud fra den registerbaserede arbejdsstyrkestatistik det år, hvor den unge var 15 år. Denne oplysning er mangelfuld for indvandrere, som er indvandret senere end ved 15 år, eller hvis forældre ikke er i Danmark.

Børn: Om den unge har børn eller ej opgøres ud fra DST's befolkningsregister, hvor informationen om børn bygger på oplysninger om C-familietype.

Kriminalitet: Da tidligere (eller nuværende) kriminalitet kan være en barriere for at komme i beskæftigelse, er kriminalitet inkluderet i analysen. Kriminalitet er opgjort ud fra Danmarks Statistiks register for afgørelser (KRAF). Kriminalitet indgår som

højde for, hvor mange domme man har inden for hvert af disse tre områder. Lovovertrædelser inden for våbenlovgivningen og sædelighedsforbrydelser er udeladt, da meget få personer var dømt skyldige inden for disse områder.

Anbringelser: Er opgjort ud fra Danmarks Statistiks register over anbringelser af børn og unge og indgår som en dummy for, om man har været anbragt som barn eller ung, defineret som 0-22 år. 99 pct. af anbringelserne i populationen er dog sket før personerne fyldte 18 år. Alle typer af anbringelser er inkluderet uanset længde. Forebyggende foranstaltninger er ikke inkluderet.

Psykisk sundhed: Psykisk sundhed stammer fra Landspatientregistret over psykiske diagnoser. I klyngeanalysen indgår der et gennemsnitligt antal af diagnoser for psykiske diagnoser, jf. standard klassifikation: Organiske psykiske lidelser, psykiske lidelser og adfærdsforstyrrelser forårsaget af alkohol eller andre psykoaktive stoffer, skizofreni mv., affektive sindslidelser, nervøse og stressrelaterede tilstande, adfærdsændringer forbundne med fysiologiske faktorer mv., mental retardering, psykiske udviklingsforstyrrelser, adfærds- og følelsesmæssige forstyrrelser mv. og uspecificeret psykisk lidelse. To psykiske lidelser vil eksempelvis betyde, at en person er diagnosticeret med mindst én sygdom inden for to forskellige kategorier.

Fysisk sundhed: Fysisk sundhed stammer fra Landspatientregistret over fysiske diagnoser. I klyngeanalysen indgår der et gennemsnitligt antal af diagnoser inden for fysiske diagnoser, jf. standard klassifikation med den afvigelse, at barselsrelaterede diagnoser ikke er inkluderet: Kræft og forstadier, sukkersyge, sygdomme i nervesystemet, hjerte-karsygdomme, lungesygdomme, bevægelsesapparatlidelser, fordøjelse- og urinvejslidelser, øjne og ører, diagnostiske undersøgelser m.v., uheld og andre ydre årsager til skade. To fysiske lidelser vil eksempelvis betyde, at en person er diagnosticeret med mindst én sygdom inden for to forskellige kategorier.